

“ТІЛ ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТ”

Ахмедова Жансая Бахтияр қызы

Шыршық мемлекеттік педагогика университеті
Қазақ тілі және әдебиет бағытының 2-курс студенті

АННОТАЦИЯ

Тіл мен мәдениет бір-бірімен тығыз байланысты, өйткені тіл тек қарым-қатынас құралы ғана емес, сонымен қатар мәдени құндылықтар мен сәйкестіктің тасымалдаушысы болып табылады. Мәдениеттің тілге әсері лексика, грамматика, фонетика және қарым-қатынас стилі сияқты көптеген аспектілерде көрінеді.

Кіліт сөздер: Тіл, мәдениет, лексика, грамматика, фонетика, дәстүр, ассимиляция, Дін, тарих.

ABSTRACT

Language and culture are closely related, since language is not only a means of communication, but also a carrier of cultural values and identity. The influence of Culture on language is reflected in many aspects, such as vocabulary, grammar, phonetics, and communication style.

Keywords: Language, culture, vocabulary, grammar, phonetics, tradition, assimilation, religion, history.

Кіріспе: Тілдің ерекше лексикасы халықтың мәдени ерекшеліктерін, оның дәстүрлері мен күнделікті өмірін көрсетеді. Мысалы, тілде дәстүрлі тағамдарға, ұлттық мерекелерге немесе діни рәсімдерге қатысты сөздер мен өрнектер бар. Олар осы мәдениеттің ерекшеліктері мен құндылықтарын көрсетеді. Грамматика мен қарым-қатынас стилі мәдени ерекшеліктерді де көрсетеді. Кейбір тілдерде, мысалы, мәдениеттегі иерархиялық құрылым мен қатынастарды көрсететін сыпайылық формалары немесе әртүрлі формальдылық деңгейлері болуы мүмкін. Тілдің фонетикасы мәдениетке де байланысты болуы мүмкін. Мысалы, кейбір тілдердің өзіндік ерекше дыбыстары бар, олар басқа тілдердің спикерлері үшін қиын болуы мүмкін. Бұл дыбыстарды қолдану және қабылдау болып табылады бөлігі

Негізгі бөлім: Тіл мен мәдениет бір-бірімен тығыз байланысты. Тіл мәдениетті бейнелейді және жеткізеді, керісінше мәдениет тілдің дамуы мен қолданылуына әсер етеді. Тіл тек қарым-қатынас құралы ғана емес, сонымен

бірге мәдени құндылықтарды, дәстүрлер мен сәйкестікті білдірудің және сақтаудың күшті құралы болып табылады. Ол халықтың менталитеті мен ойлау ерекшеліктерін, оның тарихын, әдет-ғұрпын, нанымдары мен құндылықтарын көрсетеді. Өз кезегінде Мәдениет өмір салтын, өнерді, әдебиетті, дінді, ғылымды және қоғамдық қызметтің басқа аспектілерін бейнелейтін тіл арқылы қалыптасады және беріледі. Сонымен қатар, тіл мен мәдениет оқу, ассимиляция және бейімделу процесінде бір-бірімен өзара әрекеттеседі. Сондықтан тілді үйрену көбінесе осы тілде сөйлейтін халықтың мәдениетін зерттеумен қатар жүреді. Жалпы, тіл мен мәдениет біздің қарым-қатынасымызды да, өзіндік ерекшелігімізді де анықтайтын күрделі және ажырамас байланысты қалыптастырады.

Тіл мен мәдениет-бұл адамның қарым-қатынасы мен әлемді қабылдаудың барлық салаларына әсер ететін бір-бірімен тығыз байланысты дуэт. Олардың өзара әрекеттесуінің сансыз тәсілдері бар және бұл өзара әрекеттесу біздің кім екенімізге және бір-бірімізбен қалай қарым-қатынас жасайтынымызға үлкен әсер етеді. Мәдениет әлеуметтік нормалар, құндылықтар, дәстүрлер мен өмір салты жүйесі ретінде әлемді ойлау мен қабылдау тәсілдерін қалыптастырады. Бұл адамдардың уақыт, кеңістік, қарым-қатынас және өмірдің басқа аспектілері туралы идеяларын қалай құратынына әсер етеді. Өз кезегінде, тіл қарым-қатынастың негізгі құралы ретінде осы мәдени ерекшеліктерді өзінің лексикасы, грамматикасы, фонетикасы және басқа элементтері арқылы көрсетеді. Тілдік ерекшеліктер идиомалар, мақал-мәтелдер, сәлемдесу және конверсия әдет-ғұрыптары сияқты мәдени нюанстарды бейнелейді, бұл әр тілді өз мәдениетінің спикері етеді. Мысалы, жапон тілінде сыпайылық пен сәлемдесудің көптеген деңгейлері бар, олар адамның әлеуметтік мәртебесіне деген иерархия мен құрметті дәл көрсетеді. Орыс тілінде орыс менталитетін, өмірге деген көзқарасты, құндылықтар жүйесін және адамдар арасындағы қатынастарды бейнелейтін көптеген өрнектер бар. Өз кезегінде, тілдік ерекшеліктер өзін-өзі тануға, жеке тұлғаға және әлеуметтік өзара әрекеттесуге әсер етуі мүмкін. Бірнеше тілді білетін адамдар контекстке және сұхбаттасушыларға байланысты қарым-қатынас жасау үшін тілді тандай алады, бұл олардың мәдени қалауын, топтық байланысын немесе жеке қалауын көрсете алады.

Дін, тарих, дәстүрлер мен әдет-ғұрыптар сияқты мәдени құбылыстар тілде және керісінше қалай көрінетіні қызық. Тілдің мәдениет пен мәдениетке тілге әсерін зерттеу әртүрлі қауымдастықтар арасындағы айырмашылықтар мен ұқсастықтарды тереңірек түсінуге және мәдениетаралық түсіністік пен құрметке ықпал етуге көмектеседі.

Мәдениет тілді дамытуда үлкен шеберлікте көрінеді, ал тілдің өзі мәдени құндылықтар мен дәстүрлерді сақтау мен берудің негізгі элементі болып табылады. Мысалы үшін, бірегей тілдік топтарды, диалектілерді және азшылық тілдерді сақтауға көмектесу мәдени мұраны сақтаудың маңызды бөлігі болып табылады. Жергілікті тілдерде оқытатын мектептер мен бағдарламаларды қолдау және оларды зерттеу үшін ресурстар құру мәдени және лингвистикалық әртүрлілікті сақтауға ықпал етеді. Көптілділікті насихаттау және әртүрлі тілдерді құрметтеу тілдік әртүрлілікті құрметтеу арқылы мәдениетке көмектесудің бір түрі деп санауға болады және мәдени ерекшеліктердің сақталуына ықпал етеді. Бұл сонымен қатар әртүрлі мәдениеттер мен халықтар арасындағы диалог пен түсіністікке ықпал етеді.

Осылайша, тіл мен мәдениет-бұл біздің әлемге, қоғамға және бір-бірімізге деген көзқарасымызды қалыптастыратын және анықтайтын күрделі өзара әрекеттесу жүйесі. Осы тақырыпты одан әрі зерттеу бізге мәдени мұраны сақтаудың маңыздылығын және әлемдегі тілдер мен мәдениеттердің әртүрлілігіне құрметпен қарауды тереңірек түсінуге мүмкіндік береді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ: (REFERENCES)

1. «Мәдениеттану» Лебедева Н. М.
2. «Тіл және мәдениет» Сепир Е.
3. «Мәдениет және тіл» Халед А.
4. «Тіл білімі және ұлттық мәдениет» Бендер т.б.